

Tutkimuksen rahoituksesta ja temaattisista valinnoista

Heikki Mannila

10.1.2014

SUOMEN AKATEMIA

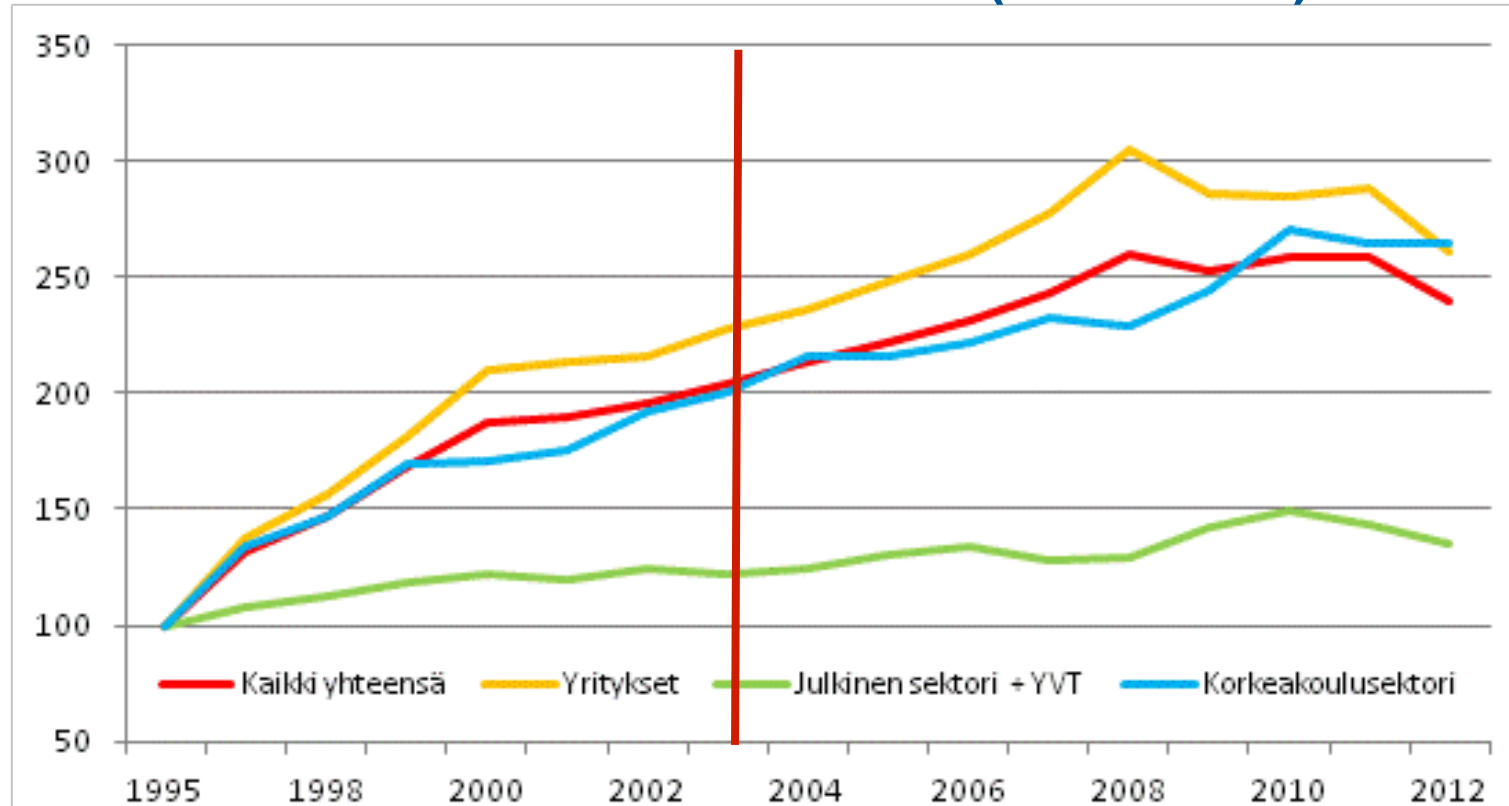
Sisällys

- Tutkimuksen ja korkeimman opetuksen rahoitus
  - Missä ollaan?
- Temaattiset valinnat
  - Miten alojen koot muodostuvat?
  - Kuka tekee temaattisia valintoja ja missä?
- Strategisen tutkimuksen rahoitusväline

Yhteenveto

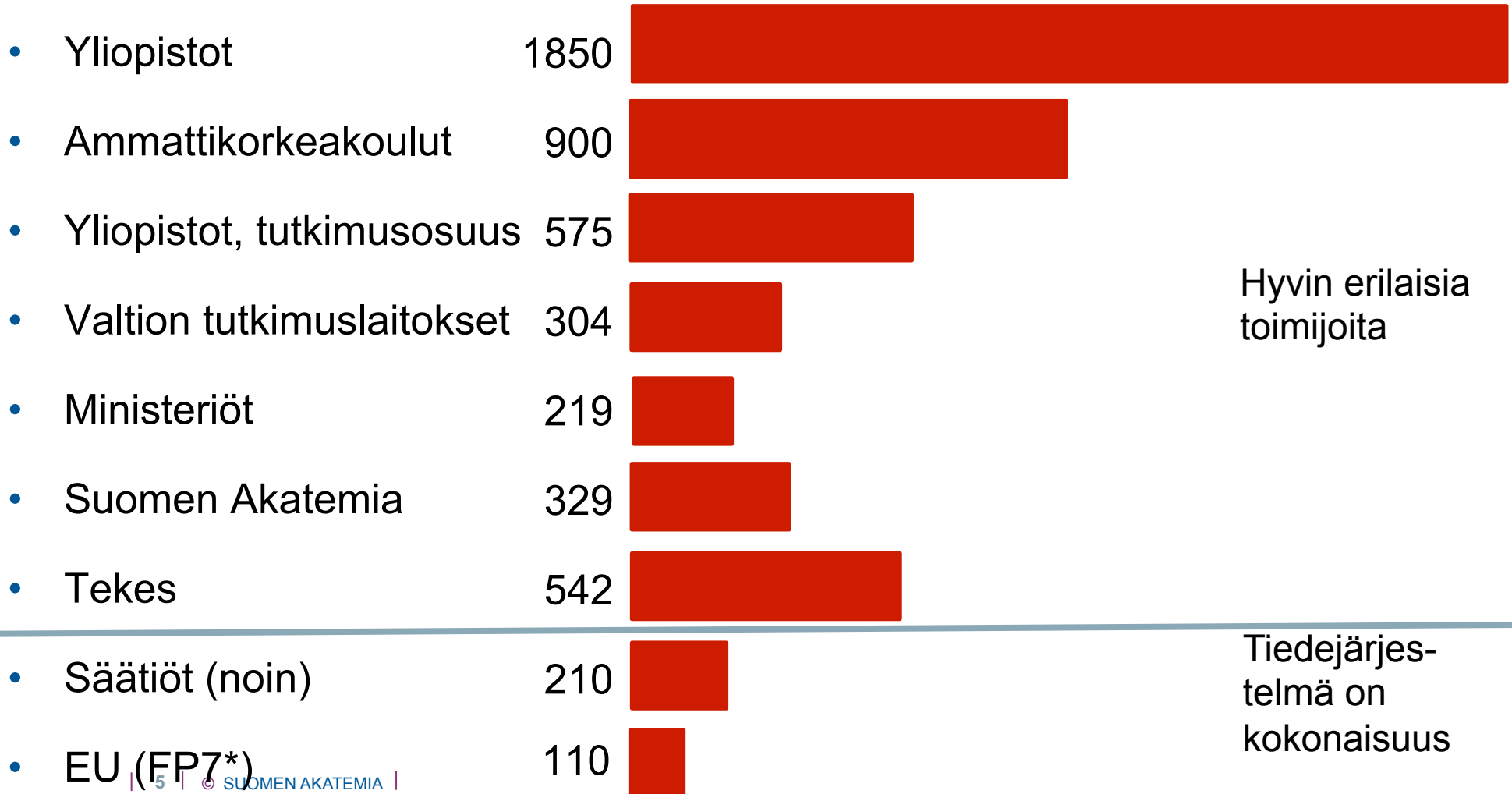
- Rahoitus kasvoi pitkään
- Valtiontalouden tilanne
- Kaikkea ei voi tehdä
- Valintoja tehdään koko ajan, kaikilla tasoilla
- Sekin on valinta että tehdään niin kuin ennen
- Valinnat alhaalta ylös ja ylhäältä alas
- Yliopistojen strategiat ja niiden toteutus keskeisessä asemassa; rakenteellinen kehittäminen yliopistojen välillä, aineiden sisällä

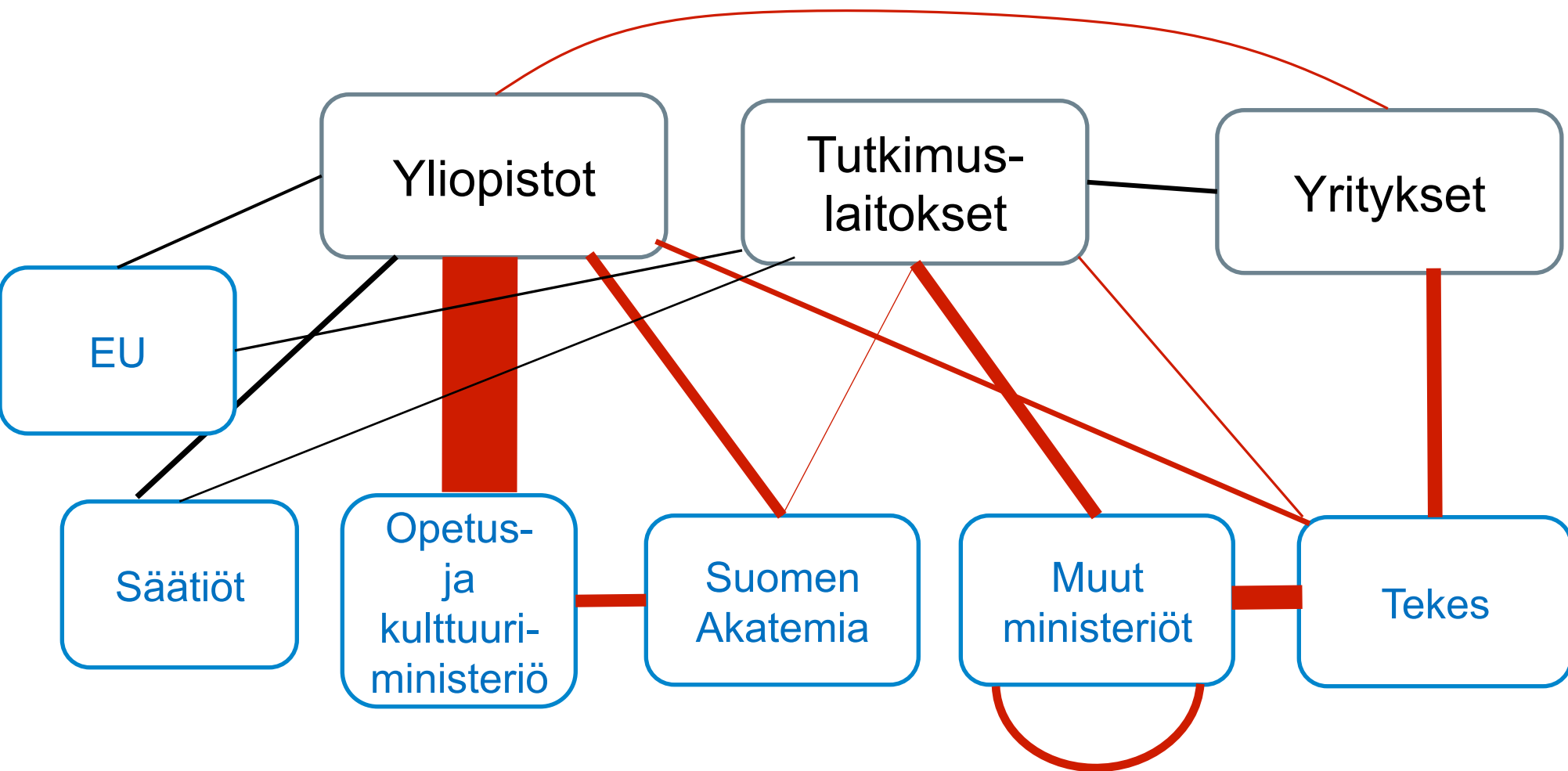
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen reaalikehitys sektoreittain vuosina 1995–2012 (1995=100)

Päivitetty 31.10.2013 Suomen virallinen tilasto (SVT): Tutkimus- ja kehittämistoiminta [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-6206. 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 8.1.2014].

Valtiollinen (ym.) rahoitus vuonna 2013, miljoonia euroja

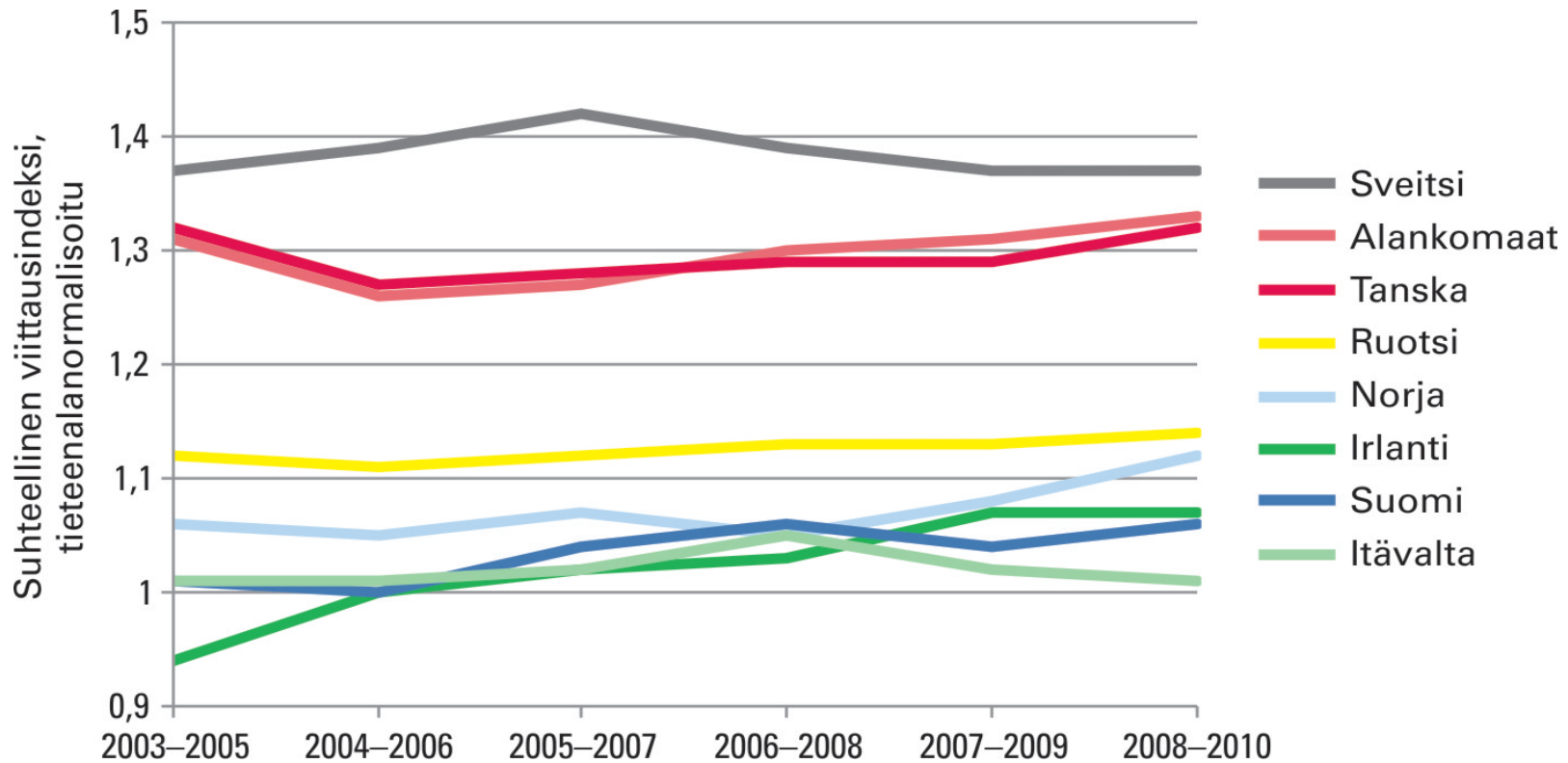

Kansainvälisen rahoituksen rooli?

- Horisontti 2020 ym.
- Erittäin tärkeä monessakin mielessä
- Kokonaisvolyymista tulee tuskin muodostamaan kovin suurta osaa

Viittausindikaattorit: stabiilia mutta ...

Jatkonäkymät

- Tutkimusrahoituksen pitkät aikajänteet, vaikutukset eivät näy heti
- Elinkeinorakenteen murros
- Valtiontalouden tilanne
- Muutokset tieteessä ja opetuksessa

Entä nyt?

- Uusien alojen ja teemojen käynnistäminen on ollut helpompaa silloin kun rahoitus kasvoi
- Jos rahoitus ei kasva, niin uusien asioiden käynnistäminen vaatii jostakin luopumista
- Valinnat ja poisvalinnat, rakenteellinen kehittäminen
- Fokusoituminen ja uudet avaukset eivät ole ristiriidassa keskenään
- Yliopistojen strategiat ja niiden toteuttaminen

Temaattiset valinnat

- Kaikkea ei voi tehdä – eikä ole koskaan voitu tehdä
- Pitää päättää mitä tehdään ja mitä jätetään tekemättä
- Sekin on valinta että tehdään niin kuin ennen

- Mitä asioita / tieteenaloja / ilmiöitä tutkitaan ja mitä opetetaan?
- Ja kuinka paljon
- Temaattiset valinnat

Temaattisten valintojen eri tasot

- Missä valintoja tehdään?
- Yksittäinen tutkija
- Tutkijaryhmä
- Laitos / oppiaine
- Tiedekunta
- Yliopisto
- Kansallinen taso

Temaattiset valinnat

- Miten valintoja tehdään?
- Tutkijalähtöisesti ja ylhäältä alas; bottom up ja top down
- Esim. yhden tieteenalan profiili ja koko tietyssä yliopistossa
- Mitkä tekijät vaikuttavat siihen?
- Yleensä sekamalli

Suurimpia temaattisia valintoja

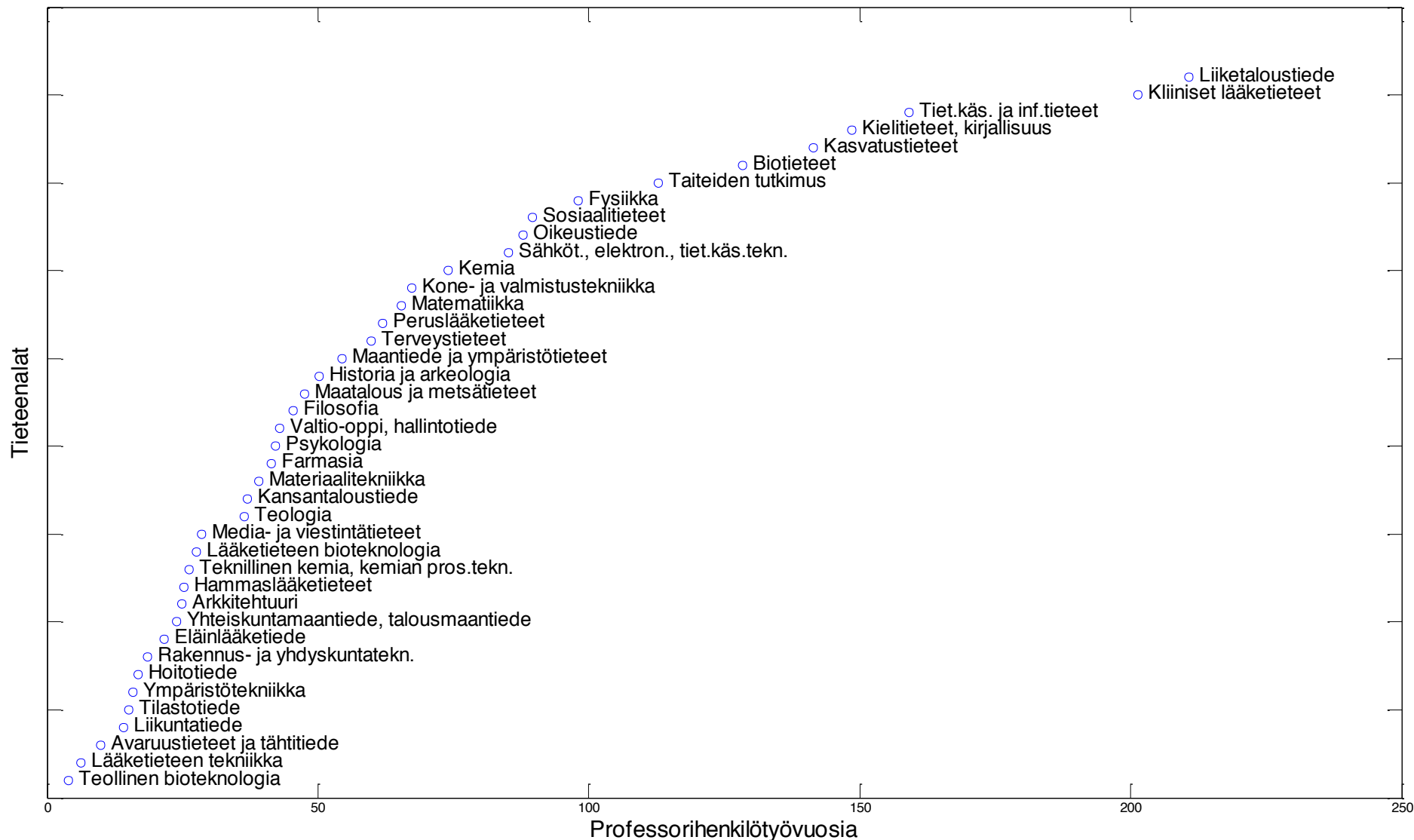
- Eri alojen koot yliopistojärjestelmässä
- Valtion tutkimuslaitosten koot
- Kilpailullisten rahoittajien (enemmän tai vähemmän vakiintuneet) painotukset eri alojen välillä
- Kilpailullisten rahoittajien eksplisiittiset temaattiset instrumentit (esim. tutkimusohjelmat)

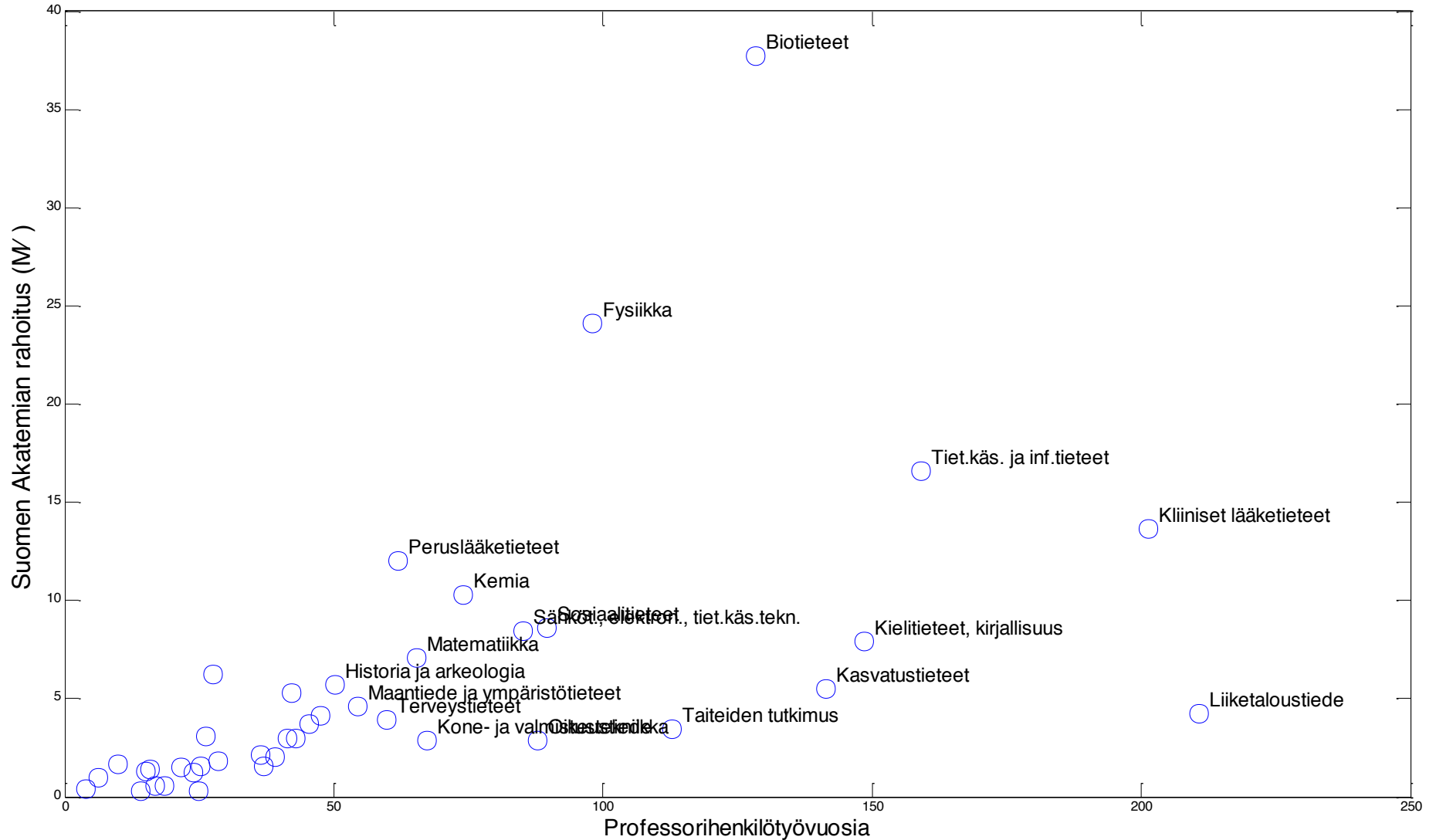

muutosnopeus

koko

Esimerkki

- Tietojenkäsittely- ja informaatiotieteet
- 159 htv professoritasolla
- 16,6 miljoonaa euroa Suomen Akatemian rahoitusta

- Onko professorimäärä oikea? Liian suuri? Liian pieni?
- Onko Akatemian rahoitus tälle alalle oikea?
  - Absoluuttisesti tai professorimäärään verrattuna?

Temaattiset valinnat

- Merkittävin temaattinen valinta: (pysyvän) opetus- ja tutkimushenkilökunnan määrä eri aloilla, koulutuksen laajuus
- Valinnat konkretisoituvat ihmisiin; opettajat, tutkijat, opiskelijat
- Tutkimuksen ja opetuksen tarpeet

Temaattiset valinnat

- Alojen koot kussakin yliopistossa
- Miten nämä valinnat ovat muotoutuneet? Uusia aloja on tullut
- Miten nämä valinnat muotoutuvat jatkossa?
  - Valinnat ja poisvalinnat
  - Yliopistojen strategiat ja niiden toteutus
  - Rakenteellinen kehittäminen
- Valinnat alojen sisällä (esimerkit; yleinen taso vs. soveltuvuus juuri sen hetken opetustarpeeseen tms.)
- Valinnat hyvin pitkäkestoisia

Suurimpia temaattisia valintoja

- Eri alojen koot yliopistojärjestelmässä
- Valtion tutkimuslaitosten koot
- **Kilpailullisten rahoittajien (enemmän tai vähemmän vakiintuneet) painotukset eri alojen välillä**
- Kilpailullisten rahoittajien eksplisiittiset temaattiset instrumentit (esim. tutkimusohjelmat)

muutosnopeus

koko

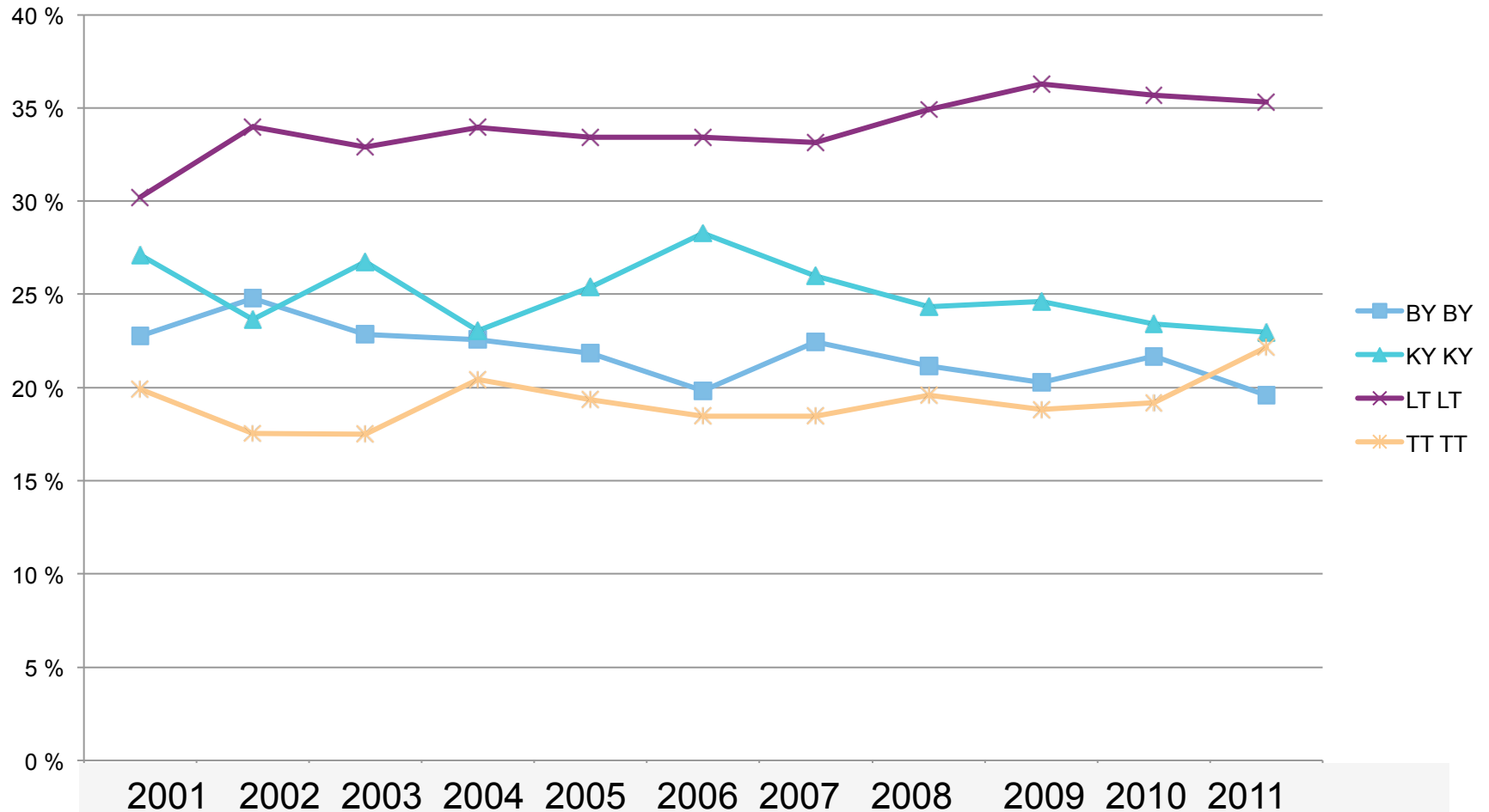
Temaattiset valinnat: kilpailullisten rahoittajien painotukset eri alojen välillä

- Esim. Suomen Akatemia
- Noin 85 % rahoituksesta hyvin vahvasti tutkijalähtöisesti (bottom up)
- Toimikuntien prosenttiosuuden varsin vakaita
- Tieteenalojen välillä vuosittaisia vaihteluja
- Tekes: painotukset alojen välillä vaihtelevat voimakkaammin

Akatemiaturkijahakemusten läpäisyprosentti 2002-2012

Toimikuntien prosenttiosuudet Akatemian rahoituksesta (myönnöt)

Akatemian syyskuun haku

- Noin 3100 hakemusta (+ 13% vuoteen 2012 verrattuna)
- Erityisesti luonnontieteiden ja tekniikan sekä kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen alueet kasvussa (+20 %)
- Supistunut myöntövaltuus → hyväksymisprosentit uhkaavat jäädä hyvin pieniksi

Suurimpia temaattisia valintoja

- Eri alojen koot yliopistojärjestelmässä
- Valtion tutkimuslaitosten koot
- Kilpailullisten rahoittajien (enemmän tai vähemmän vakiintuneet) painotukset eri alojen välillä
- **Kilpailullisten rahoittajien eksplisiittiset temaattiset instrumentit (esim. tutkimusohjelmat)**

muutosnopeus

koko

Kilpailullisten rahoittajien eksplisiittiset temaattiset valinnat

- Esim. Suomen Akatemian tutkimusohjelmat ja muut suunnatut instrumentit
  - Suomen Akatemia: noin 30-40 miljoonaa euroa vuodessa
  - Noin 10-14% Akatemian rahoituksesta
  - Noin 1,5-2% julkisesta tutkimusrahoituksesta
- Tekesillä laajempi ohjelmatoiminta

Suurimpia temaattisia valintoja

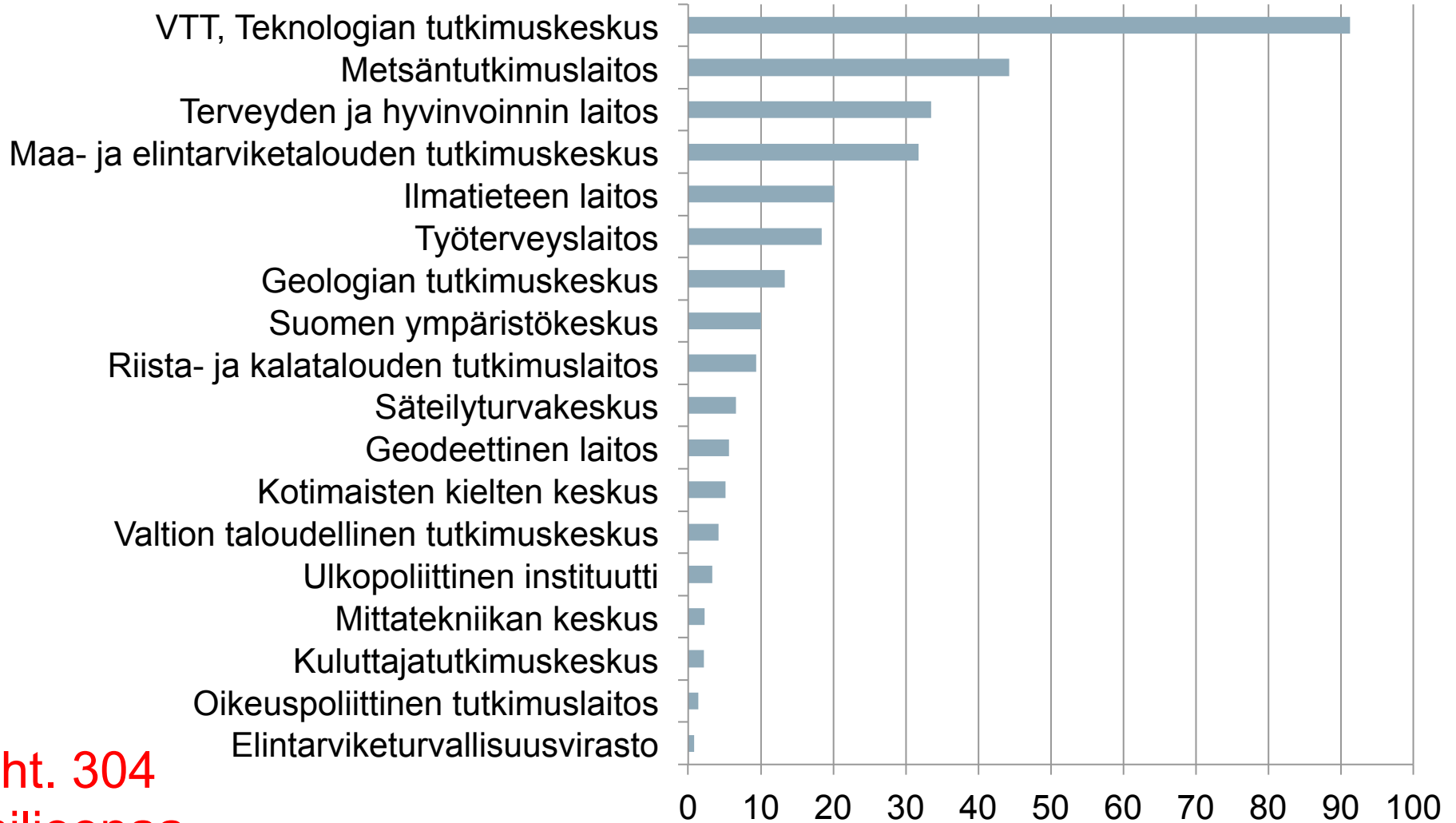
- Eri alojen koot yliopistojärjestelmässä
- **Valtion tutkimuslaitosten koot**
- Kilpailullisten rahoittajien (enemmän tai vähemmän vakiintuneet) painotukset eri alojen välillä
- Kilpailullisten rahoittajien eksplisiittiset temaattiset instrumentit (esim. tutkimusohjelmat)

muutosnopeus

koko

Yht. 304 miljoonaa.

Tilastokeskus: Valtion tutkimuslaitosten budjettirahoitteinen tutkimustoiminta ja kokonaistutkimusrahoitus vuonna 2013

Tutkimuslaitosuudistus ja strategisen tutkimuksen rahoitusväline

- Valtion tutkimuslaitosten rakenteen uudistusta on valmisteltu useaan kertaan
- Valtioneuvoston periaatepäätös 5.9.2013

Uudistuksen toimenpidekokonaisuudet

Rakenteelliset uudistukset:

- A) Tutkimuslaitosten yhteensulauttaminen
- B) Tutkimuslaitosten yhdistäminen Helsingin yliopistoon
- C) Tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön syventäminen
- D) Tutkimuslaitosten yhteenliittymien toiminnan kehittäminen

Tutkimusrahoitusta koskevat uudistukset:

- E) Strategisen tutkimuksen rahoitusvälineen perustaminen
- F) Valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan tutkimus-, arviointi- ja selvitystoiminnan vahvistaminen
- G) Tutkimusrahoituksen kokoaminen ministeriöissä

Uudistuksen toimeenpano ja seuranta:

- H) Henkilöstön asema toimintojen uudelleen järjestelyissä
- I) Periaatepäätöksen toimeenpano ja seuranta

Strategisen tutkimuksen rahoitusväline

- Kolmas kilpaillun rahoituksen komponentti
- Pitkäjänteistä, ongelmalähtöistä, monitieteistä tutkimusta
- Tutkimustiedon hyväksikäyttö päätöksenteossa

- Tutkimuslaitoksilta (52,5 miljoonaa), Akatemialta ja Tekesiltä kootaan vuoteen 2017 mennessä yhteensä 70 miljoonaa euroa

- Eli 3,5 % valtiollisesta tutkimusrahoituksesta

Strategisen tutkimuksen rahoitusväline – miksi?

- Yleisperiaatteet:
  - Rahaa kerätään suuremmiksi kokonaisuuksiksi
    - Ongelmat eivät noudata ministeriöiden rajoja
  - Kilpailullisen rahan osuutta lisätään
    - Kaikki pääsevät hakemaan
- Esimerkiksi ilmastonmuutokseen liittyvä tutkimus
- Monitieteisyys, ilmiölähtöisyys, hallinnon rajojen madaltaminen

Strategisen tutkimuksen rahoitusväline

- Valtioneuvosto nimittää strategisen tutkimuksen neuvoston (STN)
- Neuvosto tekee aloitteen teemoista, valtioneuvosto päättää
  - Teemat eivät synny tyhjästä
- Neuvosto päättää itsenäisesti ohjelmat ja rahoituksen
- Kilpailtua rahoitusta

Temaattiset valinnat ja tutkimuslaitosten rahoitus

- Tutkimuslaitosten tutkimusbudjettiin liittyvät temaattiset valinnat: minkä kokoisia laitokset ovat ja mitä niissä tehdään
- Valtioneuvosto – ministeriö – tutkimuslaitos – tutkimuslaitoksen tutkijat
- Nyt 52,5 miljoonan suhteen ohjaus ja temaattisten valintojen tekeminen muuttuu:
  - STN – valtioneuvosto – STN – kilpailullinen menettely – tutkijat

Yhteenveto

- Valtiontalouden tilanne → rahoitus tuskin kasvaa
- Temaattisia valintoja tehdään jatkuvasti, ja ne on hyvä tehdä eksplisiittisesti
- Alojen koot yliopistoissa merkittävin temaattinen valinta
- Temaattiset valinnat konkretisoituvat ihmisiin
- Opettajat, tutkijat ja opiskelijat
- Rakenteellinen kehittäminen, yhteistyö ja työnjako

Kiitos!

SUOMEN AKATEMIA
